

Elektronický systém monitorovania osôb (ESMO)

Popis projektu ESMO

Riešenia elektronizácie justície (eJustice) pokrývajú agendy súdov, prokuratúry, polície, väzenstva a služieb občanov (obete a svedkovia). Hlavným dôvodom na realizáciu projektu ESMO je záväzok Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „MS SR“) definovaný Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky 2012 – 2014, podľa ktorého sa má rezort osobitne zamerať na možnosti ukladania alternatívnych trestov a zvýšený dôraz na prevenciu trestnej činnosti. Z vecného pohľadu sú dôvodom na realizáciu projektu tri základné problémy:

- takmer úplná absencia elektronických služieb pre oblasť bezpečnosti obyvateľstva,
- veľmi nízka miera ukladania alternatívnych trestov,
- dlhodobý nedostatok ubytovacích kapacít vo väzenských zariadeniach.

Hlavnými cieľmi projektu sú:

- zavedenie pohodlných a plne sofistikovaných elektronických služieb MS SR slúžiacich používateľom,
- vybudovanie integrovaného informačného systému probačnej a mediačnej služby, ktorý umožňuje jej pracovníkom efektívnu prácu so spravovanými agendami, zákonne nariadený monitoring občanov, prácu s informáciami a ich výmenu s ostatnými spolupracujúcimi orgánmi (orgány činné v trestnom konaní, súdy, Zbor väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „ZVJS“) atď.),
- publikovanie elektronických služieb určených na zvýšenie bezpečnosti občanov (notifikácie),
- zavedenie elektronického monitoringu osôb na vybrané zákonné účely pri ukladaní alternatívnych trestov alebo primeraných povinností a obmedzení či predbežných opatrení (domáce väzenie, monitorovanie dodržiavania zákazu priblíženia sa k inej osobe a lokalite, alebo dokonca aj kontrola zákazu požívania alkoholických nápojov) pre počiatočnú cieľovú skupinu 2 000 osôb s možnosťou rozšírenia.

Druhy monitoringu:

- monitoring trestu domáceho väzenia,
- monitoring zákazu pobytu,
- monitoring zákazu priblíženia,
- monitoring zákazu požívania alkoholu,
- hlasový monitoring,
- diskrétna kontrola.

Používatelia služieb:

- súdy, probační a mediační úradníci, ZVJS, prokuratúra, PZ SR,
- občania,
- samosprávy a iné právnické osoby.

Časový harmonogram projektu

Názov míľníka	Dátum
Začiatok realizácie projektu	28. 4. 2014
Spustenie testovacej fázy	29. 5. 2015
Spustenie pilotnej prevádzky	1. 7. 2015
Ukončenie projektu a odovzdanie do riadnej prevádzky	30. 9. 2015

Cena a financovanie projektu:

- náklady projektu sú pokryté finančnými prostriedkami z Európskych fondov – Operačný program informatizácia spoločnosti,
- celková výška NFP predstavuje sumu 22,04 mil. eur bez DPH.

Legislatíva

Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- prvá časť (všeobecné ustanovenia) – vymedzenie predmetu úpravy, vymedzenie základných pojmov,¹
- druhá časť (technické prostriedky) – výpočet a vymedzenie technických prostriedkov, podmienky ich použitia (technické, právne)
- tretia časť (kontrola) – obsahové vymedzenie kontroly a jej priebeh (inštalácia, aktivácia, prerušenie, skončenie, deinštalácia, deaktivácia), inštitucionálne zabezpečenie (probační a mediačný úradníci, operačné stredisko, Policajný zbor), monitoring (ohlasovanie a riešenie bezpečnostných incidentov), práva a povinnosti zúčastnených osôb, náklad kontroly,
- štvrtá časť (spoločné ustanovenia) – pôsobnosť MS SR, centrálny monitorovací systém a spracúvanie osobných údajov, súčinnosť, vzťah k procesným predpisom.

Charakter zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov je špecifický v tom zmysle, že k jeho aplikácii prichádza len v prípadoch, ak súd alebo prokurátor vydá rozhodnutie, s ktorým zákon spája účinok v podobe možnosti alebo povinnosti použitia kontroly technickými

¹ **kontrola technickými prostriedkami** – činnosť, ktorou sa zisťuje dodržiavanie zákazov, povinností alebo obmedzení uložených rozhodnutím prostredníctvom technických prostriedkov a centrálného monitorovacieho systému,

rozhodnutie – vykonateľné rozhodnutie súdu alebo prokurátora, ktorým sa ukladá zákaz, obmedzenie alebo povinnosť alebo vykonateľné rozhodnutie, ktorým sa uložil trest domáceho väzenia,

technické prostriedky – zariadenie alebo ich súbor umožňujúce za podmienok ustanovených týmto zákonom kontrolu výkonu rozhodnutia,

kontrolovaná osoba – fyzická osoba, ktorá je na základe rozhodnutia povinná podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami,

chránená osoba – fyzická osoba, ku ktorej má kontrolovaná osoba rozhodnutím uložený zákaz priblíženia sa na určenú vzdialenosť,

operačné stredisko – pracovisko, ktoré zabezpečuje nepretržitú prevádzku a obsluhu centrálného monitorovacieho systému a vykonáva nepretržitý dohľad nad správnu činnosťou technických prostriedkov,

centrálny monitorovací systém – informačný systém, ktorý umožňuje výkon kontroly technickými prostriedkami najmä zaznamenávaním bezpečnostných incidentov a prevádzkových incidentov,

bezpečnostný incident – porušenie zákazu, obmedzenia alebo povinnosti uložených rozhodnutím,

prevádzkový incident – skutočnosť ovplyvňujúca nerušený priebeh kontroly technickými prostriedkami, ak nie je bezpečnostným incidentom,

obydlie – byt alebo iný priestor slúžiaci na bývanie vrátane k nemu prináležiacich vonkajších priestorov. bezpečnostným incidentom,

obydlie – byt alebo iný priestor slúžiaci na bývanie vrátane k nemu prináležiacich vonkajších priestorov.

prostriedkami a súčasne, ak táto kontrola je nariadená (okrem prípadu, ak je kontrola povinná zo zákona).

Možnosť využitia technickej kontroly výkonu rozhodnutia je daná trestnými kódexmi a Občianskym súdnym poriadkom, ktoré ustanovujú konkrétne typy rozhodnutí, ktorých kontrolu výkonu je možné monitorovať technickými prostriedkami. Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov dotvára túto právnu úpravu tým, že upravuje samotné technické prostriedky, podmienky ich používania a priebeh kontroly.

Nariadenie kontroly výkonu rozhodnutia technickými prostriedkami prichádza do úvahy pri týchto rozhodnutiach:

1. rozhodnutie, ktorým sa ukladá trest domáceho väzenia alebo ktorým sa premieňa trest odňatia slobody na trest domáceho väzenia,
2. rozhodnutie, ktorým sa ukladá trest zákazu pobytu,
3. rozhodnutie, ktorým sa ukladá trest zákazu účasti na verejných podujatiach,
4. rozhodnutie, ktorým sa ukladá ochranný dohľad, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,
5. rozhodnutie, ktorým sa ukladá probačný dohľad pri podmienenom odklade výkonu trestu odňatia slobody, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,
6. rozhodnutie, ktorým sa ukladá probačný dohľad pri podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,
7. rozhodnutie, ktorým sa podmienenčne zastavuje trestné stíhanie, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,
8. rozhodnutie o nahradení väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,
9. nariadenie predbežného opatrenia nevstupovať dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba, vo vzťahu ku ktorej je budúca kontrolovaná osoba dôvodne podozrivá z násillia podľa § 76 ods. 1 písm. g)

Občianskeho súdneho poriadku, ak sa nariadila kontrola technickými prostriedkami.

Kontrola výkonu rozhodnutí v trestnom konaní je upravená v Trestnom poriadku vo všeobecnej rovine, pričom metódy a postupy jej výkonu sú dané kompetenciami probačného a mediačného úradníka, ktorý je orgánom vykonávajúcim kontrolu výkonu rozhodnutia (trestu, ochranného opatrenia a pod.). Kontrola technickými prostriedkami je jednou z metód výkonu kontroly rozhodnutia v trestnom konaní a jej aplikácia nevylučuje aplikáciu iných metód kontroly toho istého rozhodnutia (napr. návšteva odsúdeného v mieste výkonu trestu domáceho väzenia).

V snahe posilniť ochranu obetí domáceho násillia sa súčasne navrhuje umožniť využitie kontroly výkonu rozhodnutia aj v prípade nariadeného predbežného opatrenia v civilnom konaní.

Kontrola technickými prostriedkami však môže byť využívaná v dvojakom režime – na účely kontroly niektorých rozhodnutí vydávaných v trestnom konaní a v občianskom súdnom konaní a na druhej strane na účely kontroly pohybu odsúdených v miestach, kde sa vykonáva trest odňatia slobody, pričom v prípade kontroly odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody nejde o výkon rozhodnutia súdu, ale o jednu z foriem či spôsobov realizácie úloh ZVJS – kontrolovať odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody.

Kontrolu technickými prostriedkami nariadi súd alebo prokurátor. Výkon nariadenej kontroly technickými prostriedkami zabezpečuje probačný a mediačný úradník v spolupráci s operačným strediskom, ktorého činnosť zabezpečuje MS SR, ktoré súčasne má v správe používané technické prostriedky.

Kontrola technickými prostriedkami nie je sankčným mechanizmom, ale je nástrojom kontroly výkonu zákonom ustanovených rozhodnutí, ktorými sa ukladajú zákazy, povinnosti alebo obmedzenia (sankcie).

Kontrolovaná osoba sa podieľa na náhrade nákladov, ktoré štátu budú vznikať s prevádzkou technických zariadení.

Využitie ESMO v civilnom konaní

- základ tvorí právna úprava obsiahnutá v Občianskom právnom poriadku, resp. v nových civilnoprocesných kódexoch,
- ide predovšetkým o posilnenie ochrany obetí domáceho násilia v prípade nariadeného predbežného opatrenia v civilnom konaní, ktorým sa účastníkovi konania (agresorovi) nariaďuje, aby nevstupoval dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba (obeť, neskôr chránená osoba), vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia,
- technickými prostriedkami môže byť vykonávaná kontrola dodržiavania nariadených predbežných opatrení, najmä:
 - vykávanie z obydliá,
 - zákaz priblíženia sa k určenej osobe.

Charakteristickou črtou právnej úpravy v občianskom súdnom konaní je fakt, že súd môže o nej rozhodnúť tak na návrh, ako aj bez návrhu. Ak o nej rozhodne na návrh účastníka konania, tak nebude potrebné pri skúmaní podmienok výkonu kontroly technickými prostriedkami obstarávať súhlas tohto účastníka konania (chránenej osoby).

Kontrola technickými prostriedkami je prípustná len v prípadoch, v ktorých bolo predbežné opatrenie, ktorého výkon sa má týmto spôsobom kontrolovať, nariadené až po 1. januári 2016.

Využitie ESMO v trestnom konaní

- základ tvorí právna úprava obsiahnutá v Trestnom zákone a Trestnom poriadku v nadväznosti na zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Technickými prostriedkami je možná kontrola výkonu:

I. trestov:

- trest domáceho väzenia vrátane premeneného trestu domáceho väzenia z trestu odňatia slobody (obligatórne),
- trest zákazu pobytu,
- trest zákazu účasti na verejných podujatiach.

II. dodržiavania primeraných obmedzení a povinností v rámci:

- ochranného dohľadu,
- podmiennečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody,
- podmiennečného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody,
- podmiennečného zastavenia trestného stíhania (aj prokurátor),
- uloženého trestu (ak boli uložené popri treste),
- nahradenia väzby.

Trest domáceho väzenia

- možno uložiť až na 2 roky,
- je doplnený o podmienky na uloženie trestu – povaha a závažnosť spáchaného prečinu, osoba a pomery páchatela, jeho sľub a ochota sa takémuto trestu podrobiť a splnenie materiálno-technických podmienok na jeho výkon,
- výkon trestu domáceho väzenia je vždy kontrolovaný technickými prostriedkami,

- zavádza sa možnosť uloženia trestu domáceho väzenia mladistvému páchatelovi (max. 1 rok) len so súhlasom zákonného zástupcu,
- kontrolu vykonáva probačný a mediálny úradník priamo zo zákona (bez poverenia),
- mení sa prepočet pri nedodržaní podmienok uloženého trestu domáceho väzenia pri premene na trest odňatia slobody, pričom jeden deň nevykonaného trestu domáceho väzenia sa rovná jednému dňu trestu odňatia slobody.

Premena trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia

- zavádza sa možnosť premeny zvyšku trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia,
- premeniť zvyšok trestu odňatia slobody môže súd na návrh riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody, v ktorom sa trest vykonáva, pričom ide o odsúdeného, ktorý
 - vykonával trest odňatia slobody za prečin a zároveň povaha a závažnosť spáchaného prečinu, osoba a pomery páchatela, jeho sľub a ochota sa takémuto trestu podrobiť a splnenie materiálno-technických podmienok na jeho výkon,
 - preukázal polepšenie, vykonal jednu tretinu uloženého trestu odňatia slobody a zvyšok nevykonaného trestu nepresahuje 2 roky,
 - nebol pred spáchaním trestného činu vo výkone trestu odňatia slobody, nebol mu premenený trest domáceho väzenia na trest odňatia slobody alebo nevykonáva trest, ktorý mu bol nariadený po neosvedčení sa v skúšobnej dobe,
 - jeden deň nevykonaného trestu odňatia slobody sa rovná jednému dňu trestu domáceho väzenia.

Trest zákazu pobytu

Trest zákazu účasti na verejných podujatiach

- úprava možnosti kontroly výkonu týchto trestov aj prostredníctvom využitia technických prostriedkov,
- spočíva v zákaze priblíženia sa (vstupu) k určitému miestu alebo obvodu, ktorý je kontrolovaný technickými prostriedkami.

Primerané obmedzenia a povinnosti

- úprava možnosti kontroly výkonu uložených primeraných obmedzení a povinností technickými prostriedkami, ide najmä o
 - obmedzenia:
 - zákaz účasti na určených verejných podujatiach – napr. divácke násilie,
 - zákaz požívania alkoholických nápojov,
 - zákaz vstupu na vyhradené miesta alebo priestory, na ktorých trestný čin spáchal.
 - povinnosti:
 - príkaz nepriblížiť sa k poškodenému na vzdialenosť nie menšiu ako päť metrov – napr. domáce násilie,
 - nezdržiavať sa v blízkosti obydlija poškodeného.

Využitie ESMO v rámci ZVJS

Legislatívne zmeny:

- Zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone trestu“):
 - rozšírená možnosť kontroly pohybu a činnosti odsúdených technickými prostriedkami,
 - odsúdený je povinný podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami,
 - ústav na výkon trestu odňatia slobody spracováva okrem hodnotení ku konaniam súdov o podmienечnom prepustení, zmene spôsobu výkonu trestu, určení spoločného spôsobu výkonu postupne uložených trestov, rozhodovaní v konaní o milosť a o upustení od výkonu zvyšku trestu aj hodnotenie ku konaniu o premene zvyšku trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia,
 - pribúda spôsob prepustenia odsúdeného z výkonu trestu odňatia slobody po písomnom nariadení súdu na výkon trestu domáceho väzenia.
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov:
 - možnosť riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody podať návrh na premenu zvyšku trestu odňatia slobody odsúdeného na trest domáceho väzenia.

Využitie ESMO vo výkone trestu odňatia slobody:

V ústavoch na výkon trestu odňatia slobody nejde o kontrolu výkonu rozhodnutia súdu, ale o kontrolu pohybu a činnosti odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody, t. j. osobitný nástroj regulácie a kontroly pohybu a činnosti odsúdených v záujme zvýšenia bezpečnosti, to znamená o podporný prostriedok zaobchádzania s odsúdenými. Perspektívne bude možné využitie kontroly pohybu a činnosti odsúdených technickými prostriedkami na

- kontrolu pohybu a činnosti odsúdených na pracoviskách nachádzajúcich sa mimo ústavu,

- kontrolu pohybu a činnosti odsúdených v rámci otvorených oddelení,
- kontrolu pohybu a činnosti odsúdených pri vychádzkach mimo ústavu, resp. pri udelení mimoriadneho voľna na opustenie ústavu,
- kontrolu pohybu a činnosti odsúdených počas eskort (napr. na súdne pojednávanie, poskytnutie zdravotnej starostlivosti mimo zdravotníckeho zariadenia ústavu a pod.).

Čo prinesie ESMO probácii

Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- rozširuje pôsobnosť probačných a mediačných úradníkov o kontrolu výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami, pričom túto činnosť zákon odlišuje od samotnej probácie.

Probačný a mediačný úradník je oprávnený vykonávať

- úkony probácie a mediácie v rozsahu ustanovenom osobitným predpisom,
- kontrolu výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami,
- prácu s obvineným, poškodeným, ako aj so stranou v civilnom konaní pred rozhodnutím súdu o uložení zákazu, obmedzenia, povinnosti alebo trestu domáceho väzenia,
- preverenie možnosti uloženia a riadneho výkonu rozhodnutia,
- zabezpečenie stanoviska obvineného k uloženiu tohto trestu,
- zabezpečenie stanoviska dotknutých osôb k uloženiu tohto trestu,
- preskúmanie podmienok a možnosti kontroly výkonu rozhodnutia technickými prostriedkami.

Čo je inštitút predbežného šetrenia (IPŠ)

- vykonáva probačný a mediačný úradník na základe písomného pokynu – mandátu od sudcu, resp. prokurátora,
- práca s obvineným, poškodeným a stranou v civilnom konaní pred rozhodnutím,
- preverenie možnosti uloženia a riadneho výkonu rozhodnutia vrátane stanoviska obvineného a dotknutých osôb k uloženiu tohto trestu, ak je takéto stanovisko potrebné zaobstarať,
- preskúmanie podmienok a možností kontroly výkonu rozhodnutia technickými prostriedkami,
- informácie z IPŠ majú význam pre rozhodovanie sudcu alebo prokurátora pri nariaďovaní kontroly technickými prostriedkami.

Úlohou predbežného šetrenia je

- zistenie základných informácií o osobe obvineného, poškodeného, prípadne strany v civilnom konaní,
- zmapovanie ich súčasnej situácie (rodinnej, sociálnej, pracovnej, zdravotnej),
- poznanie okolností spáchaného trestného činu alebo sporu v civilnom konaní z hľadiska možných rizík pri výkone kontroly,
- zistenie postoja páchatela k spáchanému trestnému činu a miery jeho zodpovednosti za riešenie jeho následkov,
- objasnenie potrieb a záujmov poškodených osôb alebo strán v civilnom konaní,
- rozpoznanie vhodnosti uloženia alternatívneho trestu a identifikácia prípadných rizík znemožňujúcich jeho výkon a taktiež aj mieru motivácie páchatela podrobiť sa výkonu kontroly technickými prostriedkami v prípade uloženia alternatívneho trestu,
- stretnutie s osobami žijúcimi v spoločnej domácnosti s obvineným na účely preverenia reálnych možností výkonu uloženého alternatívneho trestu (napr. pri treste domáceho väzenia), vykonanie poučenia o spôsobe výkonu alternatívneho trestu.

Správa z predbežného šetrenia

- výstup z inštitútu predbežného šetrenia,
- probačný a mediačný úradník po vykonaní predbežného šetrenia vyhotoví správu o vhodnosti uloženia zákazu, obmedzenia, povinnosti alebo trestu domáceho väzenia a ich možnej kontroly technickými prostriedkami, pričom zistené skutočnosti predloží sudcovi, resp. prokurátorovi vo forme správy z predbežného šetrenia,
- správa je podkladom na rozhodnutie sudcu alebo prokurátora,
- správa má odporúčací charakter.

Úkony probačného a mediačného úradníka po právoplatnosti rozhodnutia

- inštalácia a deinštalácia technických prostriedkov,
- aktivácia a deaktivácia režimu použitia technických prostriedkov,
- kontrola výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami,
- spolupráca s operačným strediskom pri riešení incidentov.

ESMO a jeho prostriedky

Vo všeobecnosti môžeme elektronický monitoring stručne charakterizovať ako činnosť, ktorá s využitím technických prostriedkov slúži na kontrolu dodržiavania uložených zákazov, povinností alebo obmedzení. V rámci tejto kontroly rozlišujeme šesť typov elektronického monitoringu:

- monitoring trestu domáceho väzenia – kontrola prítomnosti kontrolovanej osoby v určený čas na určenom mieste,
- monitoring zákazu pobytu – kontrola pohybu a pobytu kontrolovanej osoby na základe určenia jej aktuálnej geografickej polohy,
- monitoring zákazu priblíženia – detekcia priblíženia sa kontrolovanej osoby k chránenej osobe a okamžité varovanie chránenej osoby,
- monitoring zákazu požívania alkoholu – kontrola dodržiavania zákazu požívania alkoholických nápojov kontrolovanou osobou,
- hlasový monitoring – telefonické overenie prítomnosti kontrolovanej osoby na určenom mieste v určenom čase
- diskrétna kontrola – zisťovanie prítomnosti kontrolovanej osoby na určitom mieste bez vedomosti kontrolovanej osoby.

Pre každý typ monitoringu sa používajú odlišné druhy technických prostriedkov. Podrobnejšie sú popísané ďalej. Náklady na ich prevádzku znáša štát za spoluúčasti kontrolovanej osoby, ktorej výška je ustanovená vykonávacím predpisom. Technické prostriedky sú majetkom štátu a sú napojené na tzv. centrálny monitorovací systém. Ide o informačný systém, ktorý prostredníctvom signálov vysielaných technickými prostriedkami umožňuje kontrolu dodržiavania režimu a tiež zaznamenáva bezpečnostné i prevádzkové incidenty. Obsluhujú ho zamestnanci operačného strediska, ktoré je v prevádzke nepretržite 24 hodín denne 7 dní v týždni. Na nich sa môžu v prípade potreby obrátiť kontrolované i chránené osoby. Zriaďovateľom operačného strediska a prevádzkovateľom centrálného monitorovacieho systému je MS SR.

Kontrola prítomnosti kontrolovanej osoby v určený čas na určenom mieste

Kontrolu výkonu trestu domáceho väzenia zabezpečujú osobné identifikačné zariadenie a zariadenie na kontrolu prítomnosti. Osobné identifikačné zariadenie má podobu náramku, ktorý sa upevňuje spravidla na členok kontrolovanej osoby. Podmienkou jeho použitia je potvrdenie od lekára o zdravotnej spôsobilosti na jeho inštaláciu. Jeho úlohou je zabezpečiť jednoznačnú identifikáciu kontrolovanej osoby – v centrálnom monitorovacom systéme je spárovaný s údajmi a režimom konkrétnej osoby. Náramok prostredníctvom rádiových signálov

Čo sa monitoruje?

- trest domáceho väzenia
- zákaz vzdávať sa z miesta pobytu

Čo sa používa?

- elektronický náramok
- zariadenie na kontrolu prítomnosti

Čo na to treba?

- elektrickú prípojku
- pevnú linku alebo dostupnosť mobilného signálu
- súhlas spolubývajúcich
- sľub odsúdeného
- poučenie kontrolovanej osoby a spolubývajúcich

nonstop komunikuje so zariadením na kontrolu prítomnosti, ktoré zase odosiela údaje centrálnemu monitorovaciemu systému, čím umožňuje monitorovanie pohybu, resp. pobytu kontrolovanej osoby. Zatiaľ čo náramok má vlastnú zabudovanú batériu, zariadenie na kontrolu prítomnosti vyžaduje pripojenie do elektrickej siete a okrem iného aj dostupnosť telefónnej prípojky alebo signálu mobilnej siete. Toto zariadenie, pripomínajúce klasickú pevnú linku, je so súhlasom spolubývajúcich umiestnené v obydlí kontrolovanej osoby počas celej doby trvania elektronického monitoringu.

Kontrola pohybu a pobytu kontrolovanej osoby na základe určenia jej aktuálnej geografickej polohy

Ak súd nariadi obvinenému alebo odsúdenému zákaz zdržiavať sa napr. pri futbalových štadiónoch v čase konania športového zápasu, kontrola výkonu tohto rozhodnutia sa realizuje prostredníctvom náramku (pozri vyššie) a zariadenia na určenie polohy. Toto zariadenie

Čo sa monitoruje?

- trest zákazu pobytu
- trest zákazu účasti na verejných podujatiach
- zákaz vstupu na vyhradené miesta alebo priestory, na ktorých bol trestný čin spáchaný

Čo sa používa?

- elektronický náramok
- zariadenie na určenie polohy

Čo na to treba?

- elektrická prípojka
- dostupnosť mobilného signálu
- dostupnosť signálu GPS
- poučenie kontrolovanej osoby

umožňuje kontrolu pohybu a pobytu na základe určenia aktuálnej geografickej polohy. Ide o prenosné zariadenie podobné mobilnému telefónu, ktoré je kontrolovaná osoba povinná mať pri sebe, napr. vo vrecku počas celého trvania elektronického monitoringu. Princíp jeho fungovania je podobný ako pri zariadení na kontrolu prítomnosti kontrolovanej osoby v určený čas na určenom mieste, avšak dostupnosť signálu mobilnej siete a tiež GPS je v tomto prípade nevyhnutnosťou. Batériu zariadenia je potrebné pravidelne nabíjať.

Detekcia priblíženia sa kontrolovanej osoby k chránenej osobe a okamžité varovanie chránenej osoby

Na zlepšenie ochrany obete domáceho násillia môže súd s jej súhlasom uložiť obvinenému alebo odsúdenému zákaz priblížiť sa k nej na určenú vzdialenosť, ktorého dodržiavanie bude kontrolované s využitím elektronického monitoringu. Vtedy sa používa kombinácia rovnakých zariadení ako v prípade monitoringu pri zákaze pobytu, čiže obvinený alebo

odsúdený ako kontrolovaná osoba bude nosiť náramok a zariadenie na určenie polohy. Obeť alebo poškodený získa štatút tzv. chránenej osoby a počas celého trvania kontroly technickými prostriedkami musí mať pri sebe zariadenie varovania blízkosti. Toto prenosné zariadenie s rozmermi bežného mobilného telefónu umožňuje okamžité varovanie chránenej osoby v prípade priblíženia sa kontrolovanej osoby. Jeho batériu je potrebné pravidelne nabíjať a na správnu funkčnosť potrebuje dostupný mobilný i GPS signál.

Čo sa monitoruje?

- zákaz priblížiť sa k chránenej osobe na určenú vzdialenosť
- príkaz nezdržiavať sa v blízkosti obydlija poškodeného

Čo sa používa?

- elektronický náramok
- zariadenie na určenie polohy
- zariadenie varovania blízkosti

Čo na to treba?

- elektrická prípojka
- dostupnosť mobilného signálu
- dostupnosť signálu GPS
- súhlas chránenej osoby
- poučenie kontrolovanej osoby a chránenej osoby

Kontrola dodržiavania zákazu požívania alkoholických nápojov kontrolovanou osobou

Dodržiavanie zákazu požívať alkoholické nápoje možno kontrolovať s pomocou zariadenia kontroly požitia alkoholu. Funguje na princípe sledovania úrovne alkoholu v dychu za súčasného rozpoznania tváre kontrolovanej osoby. Na vyzvanie centrálného monitorovacieho systému kontrolovaná osoba vykoná priamo na zariadení dychovú skúšku (podobne ako pri policajnej kontrole), pričom sa zároveň zosníma jej tvár.

Čo sa monitoruje?

- zákaz požívania alkoholických nápojov
- trest domáceho väzenia

Čo sa používa?

- zariadenie kontroly požitia alkoholu
- elektronický náramok

Čo na to treba?

- elektrickú prípojku
- pevnú linku alebo dostupnosť mobilného signálu
- súhlas spolubývajúcich
- v prípade uloženia popri treste domáceho väzenia sľub osúdeného
- poučenie kontrolovanej a spolubývajúcich

Získané údaje sú automaticky odoslané centrálnemu monitorovaciemu systému, ktorý ich následne vyhodnotí. Zariadenie sa štandardne používa samostatne, avšak v prípade súbežného uloženia trestu domáceho väzenia je to v kombinácii s elektronickým náramkom. Kontrolovaná osoba má toto zariadenie vo veľkosti faxu umiestnené vo svojom obydľí a zapojené do elektrickej siete počas celej doby trvania monitoringu. Na svoju prevádzku tiež potrebuje telefonickú prípojku alebo signál mobilnej siete.

Telefonické overenie prítomnosti kontrolovanej osoby na určenom mieste v určenom čase

Čo sa monitoruje?

- trest zákazu účasti na verejných podujatiach
- zákaz návštev športových alebo iných hromadných podujatí
- trest domáceho väzenia

Čo sa používa?

- telefón (stolový so šnúrou)

Čo na to treba?

- elektrickú prípojku
- pevnú linku
- telefónny prístroj
- poučenie kontrolovanej osoby

Obvineného alebo odsúdeného, ktorému súd nariadil napr. zákaz návštev športových alebo iných hromadných podujatí, možno kontrolovať aj cez telefón. Na tento účel sa však dá použiť len pevná linka, nie mobilný telefón. Monitoring prebieha na diaľku pomocou telefonátu z operačného strediska a je založený na rozpoznaní hlasu kontrolovanej osoby. Telefonicky sa teda

overí jej prítomnosť na určenom mieste. Pri tomto type monitoringu sa nepoužíva elektronický náramok. Vyžaduje sa len dostupnosť pevnej linky alebo možnosť jej zavedenia.

Zisťovanie prítomnosti kontrolovanej osoby na určitom mieste bez vedomosti kontrolovanej osoby

Osobitným typom monitoringu je zisťovanie prítomnosti kontrolovanej osoby na určitom mieste bez vedomosti kontrolovanej osoby. Realizuje sa s použitím zariadenia probačného a mediačného úradníka. Ide o tzv. diskrétnu kontrolu priamo na mieste, kde si probačný a mediačný úradník môže overiť, či sa kontrolovaná osoba nachádza počas výkonu trestu domáceho väzenia vo svojom obydlí alebo, naopak, nie je prítomná na futbalovom zápase v prípade trestu zákazu účasti na verejných podujatiach. Nevyhnutnou požiadavkou sú nainštalované zariadenia a aktivovaný režim kontrolovanej osoby v centrálnom monitorovacom systéme. Kontrolovaná osoba nie je o tejto kontrole vopred informovaná ani nijako notifikovaná.

Čo sa monitoruje?

- trest zákazu účasti na verejných podujatiach
- zákaz návštev športových alebo iných hromadných podujatí
- trest domáceho väzenia

Čo sa používa?

- zariadenie probačného a mediačného úradníka

Čo na to treba?

- nainštalované technické zariadenia
- aktivovaný režim kontrolovanej osoby v CMS

Režim elektronického monitoringu

Predpokladom vykonávania monitoringu v praxi je stanovenie režimu použitia technických prostriedkov. Režim je zapísaný v centrálnom monitorovacom systéme a určuje, kto je kontrolovanou a chránenou osobou, aké technické prostriedky sa použijú, ďalej miesto výkonu trestu, zakázané a povolené zóny pohybu kontrolovanej osoby, frekvenciu kontrol a pod.

Režim je potrebné vytvoriť pre každú kontrolovanú osobu samostatne, v súlade s rozhodnutím súdu. Každý režim je teda „šitý na mieru“ kontrolovanej osobe. Na to, aby ho bolo možné správne zostaviť, musí probačný a mediačný úradník najskôr zistiť, či je vôbec možné elektronický monitoring použiť. Preveruje, či sú na to vhodné materiálno-technické podmienky, napr. zapojená elektrina, a takisto zabezpečuje poučenie dotknutých osôb a obstaráva ich súhlasy (pozri odpovede na otázku Čo na to treba? pri jednotlivých typoch monitoringu vyššie). O svojich zisteniach informuje súd.

Prvými krokmi po preskúmaní podmienok a rozhodnutí súdu o nariadení elektronického monitoringu sú inštalácia a aktivácia zariadení. Vykonáva ich probačný a mediačný úradník s asistenciou operačného strediska. Zjednodušene môžeme uviesť, že inštalácia spočíva v upevnení náramku na telo osoby a umiestnení zariadenia v obydli. Následnou aktiváciou sa prenesie režim z centrálného monitorovacieho systému priamo do zariadenia, čo znamená začiatok elektronického monitoringu.

Priebeh elektronického monitoringu

Dohľad nad dodržiavaním stanoveného režimu monitoringu zabezpečuje operačné stredisko. Ako už bolo spomínané, jednotlivé nainštalované zariadenia sú režimom prepojené na centrálny monitorovací systém. Okrem toho komunikujú aj priamo s kontrolovanou osobou – upozorňujú ju pri vstupe do zakázanej zóny, vyzvú na dychovú skúšku a i. Rovnako i chránená osoba je varovaná, ak sa k nej približuje násilník. Kontrolovaná, ako aj chránená osoba sa tiež môžu spojiť priamo s probačným a mediačným úradníkom a riešiť s ním vzniknutú situáciu.

Ak sa kontrolovaná osoba snaží napr. odopnúť náramok alebo vypne technické zariadenie, odošle sa o tom informácia do centrálného monitorovacieho systému. Pracovníci operačného strediska preveria vzniknutý incident, ktorý môže byť buď prevádzkovej, alebo bezpečnostnej povahy. Prevádzkovým incidentom môže byť napr. výpadok mobilného signálu, vybitie batérie náramku či neočakávaná porucha zariadenia. V takom prípade kontaktujú priamo kontrolovanú alebo chránenú osobu s cieľom objasniť vzniknutú situáciu, ako aj overiť funkčnosť zariadení. Ak však prevádzkový incident vykazuje znaky bezpečnostného incidentu, pracovníci ho ohlásia príslušnému probačnému a mediačnému úradníkovi, ktorý ho musí bezodkladne riešiť. Pri ohrození života alebo zdravia, prípadne pri podozrení na spáchanie trestného činu o tom informujú aj políciu.

Bezpečnostný incident v skratke znamená porušenie zákazu alebo povinnosti uložených súdom, teda zámerné priblíženie sa kontrolovanej osoby k chránenej osobe, opustenie obydlija pri treste domáceho väzenia, návšteva futbalového štadiónu v čase konania zápasu atď. Ďalší postup je na rozhodnutí súdu, pričom môže dôjsť aj k ukončeniu elektronického monitoringu a premene na trest odňatia slobody. Skončenie monitoringu je možné, okrem riadneho skončenia po uplynutí doby, na ktorú bol nariadený, aj v prípade, ak kontrolovaná osoba spôsobom svojho života počas neho preukázala, že takáto kontrola nie je potrebná. Elektronický monitoring je

možné tiež prerušiť na nevyhnutný čas – pri plánovanej hospitalizácii v nemocnici a pod.

Po prerušení alebo skončení monitoringu probačný a mediačný úradník zabezpečí odobratie zariadení dotknutým osobám a deaktiváciu režimu.

Záver

Konkrétne očakávané prínosy:

- Zvýšenie bezpečnosti občanov pomocou zavedenia elektronických služieb
Projekt ESMO a predkladaný návrh zákona v konečnom dôsledku vytvára predpoklady na prelom v boji s drobnou kriminalitou a neprispôsobivým správaním. Tam, kde sa doteraz systém probácie ukázal ako málo efektívny, nová technológia umožní oveľa flexibilnejšiu a v konečnom dôsledku účinnejšiu kontrolu výkonu rozhodnutí aj napríklad tých, ktorými je uložený alternatívny trest.
- Zlepšená sociálna inklúzia odsúdených a zníženie recidívy
Tradičný trest odňatia slobody a umiestnenie odsúdeného v ústave na výkon trestu je ostrakizujúci a sťažuje prepusteným na slobodu zaradenie do riadneho života. Naproti tomu uloženie alternatívnych trestov zasahuje do života odsúdeného v obmedzenej miere, ktorá odsúdenému umožňuje ďalej vykonávať svoju prácu a viesť doterajší rodinný život. V skutočnosti alternatívny trest dokonca posilňuje vedenie riadneho života (napr. zákaz vychádzok v noci). Preto aj sociálna inklúzia po skončení trestu je omnoho jednoduchšia a pravdepodobnosť recidívy nižšia. Zároveň je posilnená ochrana rodiny, keďže kontrolou technickými prostriedkami prichádza k zmierneniu ekonomických a sociálnych následkov väzobného postihu odsúdeného a jeho rodinných príslušníkov
- Zefektívnenie práce probačných a mediačných úradníkov
Probační a mediační úradníci majú k dispozícii nástroje, prostredníctvom ktorých môžu efektívnejšie vykonávať úkony zabezpečujúce kontrolu dodržiavania podmienok výkonu rozhodnutia. Rovnako majú k dispozícii komplexný agendový informačný systém pre spracovanie agendy probácie, mediácie a technickej kontroly výkonu rozhodnutí.
- Zníženie nákladov na výkon trestu
Alternatívne tresty môžu byť nielen oveľa efektívnejšie, ale aj náklady spojené s ich výkonom sú podstatne nižšie.

- Zvýšenie dôvery k alternatívnym trestom

Elektronický monitoring a s ním spojená právna úprava prináša technológiu dôveryhodnej a spoľahlivej kontroly výkonu trestu, ktorá umožňuje reálnejšie využitie alternatívnych trestov.

- Ochrana pred domácim násilím

Služba elektronického monitoringu predstavuje silný nástroj varovania pre obeť domáceho násillia, resp. obeť opakujúcich sa fyzických útokov zo strany útočníka. Obeť domáceho násillia môže prostredníctvom využitia technických prostriedkov s dostatočným predstihom zistiť, že sa v jej blízkosti nachádza násilník.

- Ochrana citlivých lokalít

Ide napríklad o školy, parky, detské ihriská, napr. pred odsúdeným za sexuálny delikt, alebo je možné služby elektronického monitoringu využiť v rámci informovania organizátorov športových, kultúrnych a iných hromadných podujatí.

Viac na internete

Na zvýšenie povedomia verejnosti o elektronickom monitoringu a podporu využívania elektronickej komunikácie MS SR zriaďuje špecializovaný internetový portál, na ktorom občania môžu nájsť v prehľadnej forme okrem informácií týkajúcich sa spomínaného monitoringu aj informácie o probácii, mediácii, súvisiacej legislatíve či rozličné štatistiky. Samozrejmosťou sú kontakty na probačných a mediačných úradníkov. Prostredníctvom služieb tohto portálu je možné elektronicky poskytnúť potrebné súhlasy a podať rôzne žiadosti. Možnosť takejto formy komunikácie je k dispozícii fyzickým osobám i právnickým osobám, napr. poskytovateľom práce.

Ďalšie informácie k projektu nájdete na tejto adrese:

www.justice.gov.sk